

ten tijd geleerd
t over stukken
ken, maar over
En zelfs hierbij
at die bedoelde
stukken in hun
erd waren. Maar
n verband daar-
ge vraagt, welke
aren, dan krijg
n antwoord. Dat
duiding, waarin
hij wil. En deze
nden dan aldus

der te ontwikke-
den dat het ons
ou zijn, noemen
iek genoeg over
kan zijn²⁾
van onze vader-
en vandaag als
vallen, zich van
hoogte wil stel-
dische afwijking
erk ontstaan is,
dat men bij de
ook is heenge-
en raden wat dit

kerkenorde en
overlieten, dan
t de huidige Chr.
s geteld, en de
nen nog grooter
en van sommige
daan zonder bij
zwaren te formu-
op welke bijbel-
verboden werd
punt werd inge-
om. Deze zeide
synode, van dit

voor onze reke-
p het oog hebben,
eigen boezem
en³⁾, gedaan en
iers ook niet ge-
we: wij vereen-
geleerde en on-
aar met Geref.
nigen tijde blijft
rde leer geleerd
de Kerken recht
re der Kerk.
te spoedig een
e zich niet bang
f schrijvers. Niet
zuster, maar aan
mands zuiverheid
rijmoedige beoor-
Kerk tot de orde

„Aangezien de
ondslog van een-
tenorde, bezwaren
een of ander stu-
kerkelijke vergade-
t om aldaar be-

et waar zou zijn,
i niet meer een-
de voldoende is,
in allerlei onder-
der der belijdenis
niet alleen in de
reeniging staken,
reeds alle kerken
stelijk op onszelf
gehele gelijkheid
komt binnen de

van mij niet wilde
g het oordeel van
orleggen, die voor
bben.

oorwoordschrijver,
daart in zijn bro-
r. Hij vertelt, dat
er, die leerde, dat
open kinderen niet
gende voorkomen,
vermogen lang in
werkeloos verbor-
zelf of een ander
prof. Wisse schijnt
oorwoord dit zulk
unt te vinden, dat
el gaan. Maar hoe
en hij, nog in het
vor de plaatselijke
en toen ook dat
dat er door ver-

D. K.
rgaan? Brief van 1

eeniging dwaalleer komt in de kerk, onderstelde
wedergeboorte enz., dit bezwaar veel zuiverder
getaxeerd, toen hij hierop o.a. dit antwoordde:
„20. Als we ineensmelten, krijgt ge juist de ge-
legenheid om dan goed toezicht daarop te houden.
Terwijl de oplossing dan ook niet is: gedeeldheid,⁷⁾ want éénheid eischt Gods
Woord, maar de dwaalleeraren bestraffen en des-
noods afzetten.

30. Dwaalleer. Maar men zij voorzichtig.
Iemand, die leert dat de uitverkoren men-
schen vroeg worden wedergeboren, (dit ligt in de
leer der onderstelde wedergeboorte), zal ik geen
ketter noemen. Ik leer het niet; maar wie het
welleert, en dan leert, dat God, de Heilige Geest,
het echter doet door Zijn onwederstaanbare kracht,
wordt door mij niet als ketter gebrand-
merkt.⁸⁾ Als men de broeders en zusters van
34 één voor één eens onderzocht in de leer op
de fijne puntjes, als: Sacramenten, Kerk, Genade-
verbond enz.; ik denk, het onderzoek zou niet
al te best voor velen afloopen. Moogt ge dan direct
een lichtvaardig oordeel over anderen vellen? En
nog eens: is DE oplossing dan: niet-vereenigen?
Of: zuiver houden en tucht oefenen?⁹⁾

Het tweede oordeel, dat ik Ds Jongeleen wil
voorleggen is van den reeds eerder door mij ge-
noemden heer J. H. Wessels. Deze gaf op last en
met goedkeuring der Chr. Geref. synode van 1894
een geschiedboekje over de gebeurtenissen van
1892; van welke taak hij zich, naar het oordeel van
het moderamen, op uitnemende wijze kweet.¹⁰⁾
En al moet hij daarin, naar ik ergens elders las,
het gevoelen van Dr. Kuiper verkeerd hebben
weergegeven; verder onderzoek schijnt hem toch
tot beter inzicht gebracht te hebben. In een boekje,
dat in 1899 uitkwam, erkent hij ten minste, dat
tusschen de Chr. Geref. Kerk en de Gereformeerde
Kerken een eenheid in belijdenis bestaat, die op
Gods Woord is gegrond.¹¹⁾ Ook hij constateert:
„De Geref. Kerken stemmen dit toe, doch de Chr.
Geref. Kerk maakt hiertegen bedenkingen en
meent, dat in de Geref. Kerken de belijdenis niet
naar den Woorde Gods is, omdat velen in haar
de bekende Doopsleer huldigen.¹²⁾ Maar ook hij
moet toegeven, dat dit z.g.n. verschil in Doopsleer
in 1892 toch niet de hoofdzak is geweest. „'Is
waar, in 1892 maakten de Chr. Gereformeerden,
die zich terug trokken, reeds bezwaar tegen deze
leer; toch was dit niet de hoofdoorzaak van
het terugtrekken; allereerst was dit het beginsel
der scheiding, hetwelk men in en door de vereen-
iging rekende prijs gegeven te zijn. Later is meer
den¹³⁾ nadruk gelegd op de Doopsleer.¹⁴⁾”

Hoe de heer Wessels er over dacht, dat door
zijn mede-kerkleiden hierover geschil werd ge-
maakt, kan blijken uit het volgende:

„Waarin de Chr. Ger. Kerk aangaande de leer
zich sterk maakt tegenover de Geref. Kerken en
haar apart optreden meer recht van bestaan zoekt
te geven, is vooral de leer der „onderstelde wede-
rgeboorte bij den Doop”. Doch dit weten we: in-
dien al de ambtsdragers zich daarover moesten
uitspreken, dan zou het blijken, hoe weinig een-
heid van begrip daarover bij hen aanwezig is.

Wij willen wel zeggen: dat wij die leer niet zijn
toegedaan naar het begrip dat wij van dit artikel
der belijdenis hebben; maar de Chr. Ger. Kerk
mogen wij den raad wel geven, dat zij op hare
synode de leer des Doops eens aan de orde stelle,
voor haar volk duidelijk make en haar begrip
van Doop en Wedergeboorte tegenover de Ger.
Kerken plaats. Doch we vreezen, dat het tot een
eenparig opstellen, op Bijbelsche gronden, niet
komen zal. We achten¹⁵⁾ het zelfs niet onmogelijk,
dat er in haar zijn, die niet ver van de Ger.
Kerken in hun begrip zijn. Doch wij meenen ook
anderen daarin te vinden. Zoo men let op het-
geen één harer voornaamste woordvoerders in het
publiek daarover telkens schrijft, waarlijk dan
weten we niet, of we nog maar niet liever de
Doopsleer der Geref. Kerken zouden kiezen.

Wanneer moet aangenomen worden, dat bij
Jacob de wedergeboorte eerst bij Phiel is be-
gonnen, dan meenen we daarin een ander uiterste
te vinden dan bij de Geref. Kerken B.

Zoo de Geref. Kerken B de wedergeboorte dan
wal vroeg onderstellen, is het bij den schrijver
bedoeld, zeker wel wat laat. Zoo de kerken B
eene wedergeboorte stellen die, als een zaad in de
aarde, eenigen tijd onzichtbaar en werkeloos
kan bestaan, zoodat er geen leven is waar te
nemen, daar stelt bedoelde schrijver een onweder-
geborene, doch die den verborgen omgang met God
kent, welke naar Psalm 25 alleen zij kennen,
waar de vreeze Gods in woont. Deze Jacob, een
kind der belofte, reeds vóór de geboorte als een
uitverkorene aangekondigd, in zijn leven omringd
van de verschijningen des Heeren, inzonderheid

⁷⁾ Deze spatieering is van mij, E. D. K.

⁸⁾ Idem.

⁹⁾ De Plaatselijke Vereeniging der Gereformeerde Ker-
ken, 19.

¹⁰⁾ Meegedeeld in de Chr. Geref. Kerkbode voor Gro-
ningen en Omstreken van 26 Januari 1932.

¹¹⁾ Eenige beschouwingen omtrent den kerkelijken toe-
stand van en na 1892, 48.

¹²⁾ t. a. p. 48.

¹³⁾ Bedoeld zal wel zijn: de.

¹⁴⁾ t. a. p. 48.

¹⁵⁾ Bedoeld zal wel zijn: achten.

van den Engel des Verbonds Jezus Christus, er-
varende de bewaring en bescherming der Engelen,
die zich scharen rondom hem die den Heere vree-
zen, dit alles zou volgens des schrijvers begrip
hebben bestaan in een onwedergeboren staat en
derhalve zou Jacob tot zijn 97ste jaar als een
onbekeerde in de zonden hebben geleefd ver-
vreemd van God, maar toen op één nacht weder-
geboren en tegelijk geworden een held in den
strijd, een vorst Gods? Grooter contrast om-
trent de leer der wedergeboorte tusschen dezen
schrijver en de Geref. Kerken zal wel niemand
weten.

Zou de Chr. Ger. Kerk deze leer van één harer
voornaamste woordvoerders durven aanvaarden?
Wij denken er geen oogenblik aan! Doch wat stelt
zij er tegenover?¹⁶⁾

En even later: „Doch, we zagen het reeds, de
Chr. Gereformeerden laten ook nog altijd op zich
wachten om daartegen eenparig een zuiverder op-
vatting te stellen. Daarentegen kunnen de Geref.
Kerken evenzeer beschuldigend inbrengen tegen
de Chr. Ger. Kerk, over haar opvatting van Doop,
Belijdenis en Avondmaal¹⁷⁾; een beschuldiging,
die volgens hem dan in die van Labadisme zou
moeten bestaan.

„Het is toch bekend, dat de Chr. Ger. Kerk al
de kinderen doopt van de lidmaten der Kerk, n.l.
die niet onder kerkelijke tucht staan. Zij doopt die
als kinderen der geloovigen. Zij doet dit zonder
ondervragen en de ouders worden als geloov-
vigen aangesproken; laat hen als geloovigen
op de vragen antwoorden, waarop slechts ge-
loovigen kunnen antwoorden.

Deze ouders nu zijn menigmaal dezulken die
kort tevoren belijdenis des geloofs in het open-
baar voor de gemeente hebben afgelegd, als zoo-
danig aangesproken, op de voor geloovigen
alleen bestemde vragen hebben geantwoord, als
geloovigen aan de gemeente werden aanbe-
volen, maar... die allen, zegt de Chr. Ger. Kerk,
mogen wij toch niet aan het Avondmaal laten
gaan, want dan zouden wij moeten gelooven, dat
zij allen bekeerd en wedergeboren waren.

Uit zulk een begrip moet nu toch noodzakelijk
volgen, dat de geloovigen, die den doop vragen
voor hunne kinderen, een ander soort geloov-
vigen moeten zijn, dan de geloovigen die ten
Avondmaal moeten komen. Evenzo moeten dan
de geloovigen die belijdenis doen, ook tweeërlei
zijn, n.l. die wel en die niet ten Avondmaal
mogen gaan. Hier mag waarlijk de Labadie wel
aan te pas komen om de noodige schifting te
maken. Doch neen! van de Labadie wil de Chr.
Ger. Kerk niets weten, zoo zij voorgeeft, maar zij
weet buiten de Labadie er een middel op. Zij
gaat de niet-gerechtigde geloovigen er af
preken door de bediening des Evangelies en der-
halve zoo dadelijk op die pas geloovige belijders,
de eerste sleutel des Hemelrijks toepassen. Doch
aangezien deze slechts het woord en niet de
daad of de handeling betreft, gebeurt het
menigmaal dat dit woord of de eerste sleutel, de
niet-gerechtigde belijders niet treft en deze
toch ten Avondmaal komen. Wat dan?

Dan worden al die belijders, die men meende
af te preken en voor wie het Koninkrijk der He-
melen, door het woord gesloten werd, doch er
niet naar hoorden, met alle anderen gelijk als
broeders en zusters, als geloovigen, als bekeerden
aangesproken en beschouwd. In ongereformeerde-
heid zal deze leer zeker die van de Doopsleer der
Kerken B, wel ver overtreffen.¹⁸⁾

En dan volgt iets verder deze conclusie: „De
werkelijke oorzaak van gescheiden te zijn ligt dan
ook niet allereerst in de belijdenis, al wordt dit
menigmaal zoo genoemd, maar zij wortelt in het
beginsel der scheiding. Het gaat derhalve over
zaken buiten de belijdenis, over een z.g.n. kerk-
begrip.¹⁹⁾”

Ik geloof, dat dit over het algemeen juist geoor-
deeld is. Daarom hoop ik in een slotartikel de be-
oordeeling van Ds Jongeleen's brochure met een
bespreking over de eigenlijke kern der zaak, n.l.
de kwestie van het beginsel der scheiding, te
besluiten.

E. D. KRAAN.

¹⁶⁾ t. a. p. 44-45.

¹⁷⁾ t. a. p. 48-49.

¹⁸⁾ t. a. p. 49-50.

¹⁹⁾ t. a. p. 51.

Er zijn ouders, die dat huiswerk dan een ver-
velend ding vinden. De kinderen moeten er eigen-
lijk haast een apart vertrek voor hebben en dat
heeft ieder natuurlijk niet beschikbaar. 't Is een
hinderlijk ding, de kinderen worden er vrij wat
door belemmerd in hun vrijheid en de ouders
moeten er nog een oogje op houden, dat het af-
gemaakt en liefst goed afgemaakt wordt. Deze
ouders vinden dat eigenlijk een uitzetten van de
schoolwanden binnen de perken van het huis-
gezin, wat niet toelaatbaar is. De meesters moe-
ten in de school maar wat meer doen, dan kunnen
de kinderen thuis wel vrij zijn.

Nu is er inderdaad tegen huiswerk voor kleine
kinderen veel bezwaar. Ik geloof, dat men er
dan ook niet al te vroeg mee moet beginnen. Het
jonge kind heeft veel vrije speeltijd nodig en de
schooluren zijn voor zulke kinderen lang genoeg.
Een versje thuis leeren kan geen kwaad, maar
regelmatig schriftelijk werk mee naar huis, acht
ik in het algemeen niet nodig. Is een kind wat
achter, en probeert de school door een beetje werk
mee te geven, dat kind bij te houden, dan moet die
poging door de ouders natuurlijk zeer op prijs
worden gesteld.

Worden de kinderen wat ouder en zijn de huise-
lijke omstandigheden gunstig, dan komen de zaken
wel wat anders te staan. Dan vinden ook heel wat
ouders het fijn, dat de jongelui 's avonds regel-
matig wat te doen hebben. Ze zien ook eens, hoe
het schoolwerk er uit ziet, hoe de onderwijzers
nota nemen van het werk van de kinderen. Het is
een van de meest natuurlijke manieren, waarop een
goed contact tusschen school en huis zijn uiting
vindt. Wanneer dat werk met mate wordt opge-
geven, dan kan daar voor kinderen van 11 jaar
en ouder heel wat goeds uit voortkomen. Ze leeren
regelmatig werken en het wordt hun duidelijk,
dat het van zeer veel belang is, dat we onze tijd
goed leeren gebruiken.

Dit geldt in nog meerdere mate van onze kinde-
ren, die scholen voor voortgezet onderwijs be-
zoeken. Heel vaak kan de stof, die in school
wordt behandeld, in huis worden verwerkt. Ik
geloof niet, dat wij er van uit moeten gaan, dat
onze jonge menschen het toch vooral gemakkelijk
moeten hebben. Daar bewijzen wij hun en onze
toekomstige maatschappij geen dienst mee. Het
lijkt mij daarom van belang, dat ook in dit stuk
huis en school leeren samenwerken. Er kan hier
gemakkelijk aanleiding komen tot billijke klacht.
De school kan aan de capaciteiten van de kinderen
in huis te hooge eischen stellen en dan moet er op
ingekomen klachten acht worden geslagen.

Aan de andere zijde moeten ook de ouders waar-
dering hebben voor de moeite, die de onderwijzers
zich voor de leerlingen ook buiten de schooluren
getoosten. Men denke niet gering over de tijd,
die in menige klas aan het nazien van het huis-
werk moet worden besteed.

Mij dunkt, er is eerder reden van klacht, wanneer
de onderwijzer zich een vijand van huiswerk be-
toont, omdat hij de moeite van het nazien daarvan
te groot vindt.

In menig gezin blijft nu nog het lastige vraag-
stuk van de gelegenheid voor het maken van huis-
werk. Men schijnt wel eens te meenen, dat ieder
kind daarvoor een aparte kamer moet hebben.
Ik vind dat in 't geheel niet nodig. Menige huis-
kamer biedt op rustige avonden best de gelegen-
heid voor een paar werkers. Het spreekt vanzelf,
dat de andere leden van het gezin zich daarvoor
ook eenigermate moeten willen opofferen. 't Komt
ook voor, dat men dat werk laat maken onder
leiding, soms in koppels in de schoollokalen. Voor
sommige lastpakken, die er anders niet toe komen,
kan dat nodig wezen, maar in 't algemeen lijkt mij
dat niet gewenscht. Er moet bij dat zelfstandig
werk niet veel hulp geboden worden. We bewijzen
de kinderen geen dienst, wanneer wij ze altijd
helpen. Er is ook een eisch van zelfstandig wer-
ken, van verwerken van de stof en daar moeten
wij ze eens alleen voor laten staan.

Huiswerk is goed voor onze oudere kinderen,
maar we moeten het niet overdrijven, er ook niet
te jong mee beginnen en dan moet het vooral een
training worden in zelfstandig werken. Daaraan
hebben we nog wel een beetje behoefte in onze
samenleving.

Gr.

G. MEIMA.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Weer: Huiswerk.

Dat is één van die onderwerpen, die in de
paedagogische lectuur telkens weer opduiken.
Ouders zoowel als onderwijzers denken over dit
artikel zeer verschillend, zoodat wij er ons niet
over behoeven te verwonderen, dat er wel eens
wrijving over ontstaat. Het kan natuurlijk een
prachtig punt van samenwerking worden tusschen
huis en school, maar het kan ook een oorzaak van
veel disputen worden.

ZENDING EN EVANGELISATIE

„Ons Suriname”.

Niet zonder grond mogen wij van ons Suriname
spreken. Immers, door Gods voorzienig bestel is
Suriname de bezitting van Nederland geworden.
Een rijke bezitting is het niet; het land kan
zichzelf financieel niet redden; en ons volk heeft
voor deze kolonie ook heel weinig interesse. Toch
is het ons Suriname, welk bezit Nederland, en
vooral Christelijk Nederland, ernstige verplich-
ting oplegt.

Het vormt een deel van Guyana; aan de ene zijde ligt Britsch-, aan de andere zijde Fransch-Guyana. Het deel, dat ons toebehoort en den naam van Suriname draagt, is bijna vijfmaal zoo groot als Nederland, maar het is buitengewoon dun bevolkt; de laatste volkstelling in 1930 gaf een getal op van 142.750. Verreweg de meesten wonen in de eenige stad Paramaribo en in de kustvlakte. In het wijd uitgestrekte binnenland en de reusachtige, ondoordringbare oerwouden worden slechts enkele Indianen en Boschnegers gevonden.

Van een Surinaamsch volk kunnen wij moeilijk spreken.

Oorspronkelijk waren Indianen de eenige bewoners, waarvan er slechts ongeveer 2400 zijn overgebleven.

In de eerste helft van de 17e eeuw werden negers uit Afrika als slaven ingevoerd, om te arbeiden met name op de plantages. Sinds de opheffing van de slavernij, welke 1 Juli 1873 een voldongen feit werd, vormen deze negers of Creolen de hoofdgroep der bevolking; alle 60.000 zijn Christenen.

Wegens het harde lot der slaven waren velen van hen in den loop der tijden in de ontoegankelijke bosschen gevlucht, waar zij een volkje op zichzelf vormden; het zijn de zoogenaamde Boschnegers, waarvan verreweg het grootste deel nog heiden is. Hun getal wordt op 17.000 geschat.

Na de opheffing der slavernij werden Britsch-Indiërs aangeworven als werkkrachten, met toestemming van de Engelse regeering, tot 1917. Zij zijn Hindoe's en tellen ongeveer 36.000 zielen.

Deze Hindoe's kwamen op een contract, dat hen toestond na den bepaalden diensttijd naar hun vaderland terug te keeren. Verreweg de meesten echter bleven in Suriname hangen en vestigden zich als kleine handelaars. En toen de Engelse regeering verderen aanvoer van deze menschen verbood, ontstond opnieuw gebrek aan arbeiders. Toen viel het oog op Java; sinds dien dag houdt de stroom van Javanen aan, zoo zelfs, dat deze spoedig de overhand zullen hebben in getal boven de andere bewoners.

Voegen wij bij deze Indianen, Creolen, Boschnegers, Hindoesche Indiërs en Mohammedaansche Javanen ook nog de weinige Europeanen, dan heeft men de bonte schakeering van de Surinaamsche bevolking voluit voor zich.

Hieruit reeds blijkt overduidelijk de groote moeilijkheid waarvoor de Broedergemeente stond bij haar Zendingsarbeid. Elk deel van de bevolking heeft toch haar eigen taal, aanleg en behoeften; en de zendelingen moesten zich telkens weer anders instellen. Vooral in vroegeren tijd, toen men aan de zendingsarbeiders nog niet die eischen stelde, als men tegenwoordig doet, heeft dit aanleiding tot menige mislukking gegeven. Met name de Indianen-Zending is hiervan de dupe geworden, trots de heroïsche opoffering van menigen Broeder.

Door de wonderleideidingen van Gods voorzienigheid viel het oog der Herrnhutters op Suriname, waarheen zij dachten te koloniseeren. Men wilde met acht gezinnen beginnen, doch achtte het noodig eerst drie ongetrouwde Broeders als verkenners uit te zenden; dit geschiedde in 1735, en dit is het begin geworden van de Herrnhutter Zending in Suriname; want van kolonisatie is niets gekomen.

Twee eeuwen lang dus hebben deze Broeders uit Duitschland het werk in onze kolonie verricht, dat wij als Nederlanders hebben nagelaten. Het is een geschiedenis geworden van bloed en tranen. Talloos zijn de graven van mannen en vrouwen en kinderen, die als slachtoffers vielen aan het moordend klimaat. Velen hielden het slechts een paar jaar uit, of ook maar enkele maanden. In deze twee eeuwen werden 695 broeders en zusters uitgezonden, van wie er meer dan 200 in Suriname hun graf vonden naast de 70 kindergraven.

Suriname was echter maar een klein deel van het wereldterrein der Herrnhutters; en toen de nood in Duitschland klom, was de Broedergemeente niet langer in staat het werk daar voort te zetten. Dat wil niet zeggen, dat zij Suriname in den steek liet, maar zij droeg den arbeid over aan de Evangelische Broedergemeente te Zeist; men ging van de gedachte uit, dat Christelijk Nederland deze zeer zwakke gemeente bij het verrichten van haar overzware taak zou helpen. Maar helaas, het is daarin schromelijk tekort geschoten; sinds de overdracht in 1927 steeg het financieel tekort van jaar tot jaar onrustbarend, zoodat het nu bijna de f100.000 bereikt heeft. Na ernstige overweging en vurig gebed heeft men te Zeist enkele maanden geleden besloten het werk noodgedwongen in te korten. Dat dit besluit te Suriname diepe ontroering verwekte, behoeft geen betoog. Heeft men hiervan Nederland een verwijt gemaakt? Hooft, hoe Christelijk broeder Bielke, die de leiding van het werk aldaar heeft, in een brief aan het Bestuur te Zeist hiervan schrijft: „In principe zien wij in dit gedwongen ingrijpen een weg Gods”. „Als Zijn Geest den hof doorwaait, zal — alle crisistoestanden ten trots — rijk goddelijk leven Suriname doorstroomden.”

De Zending onder de Indianen heeft in het midden der 18de eeuw een bloeitijd doorleefd; maar helaas heeft een slavenopstand het werk in den knop gebroken. Wel werd het weer opge-

vat, maar bloeiend is het niet meer geworden. De hoofdstad werd in 1808 door afgevallene leden der gemeente in brand gestoken, en daarmee was het einde der Indianen-Zending gekomen. Een deel der 2400 Indiërs is nog heiden, een ander deel is Rooms, slechts weinigen zijn Protestant.

Meer zichtbaar resultaat heeft de Zending onder de Creolen gehad. Men kan zeggen, dat deze allen Christen zijn geworden; zij vormen de Creolenkerk, welke een deel uitmaakt van de wereldwijde Broedergemeente.

Men komt bij het lezen van de geschiedenis dezer Zending onder den indruk van de eigenaardige moeilijkheden, waarvoor de Broeders stonden vóór de opheffing der slavernij. Hoe moest hun houding tegenover de slavernij zijn? Dag aan dag zagen zij de gruwelen, die hun het bloed deden koken. En de verzoeking was groot om er tegenop te komen, en menselijke behandeling voor de ongelukkigen te eischen. Wij gebruikten met opzet het woord verzoeking, want men zou er niets mee bereikt hebben, behalve dan nog meerderen tegenstand van den Zendingsarbeid dan men reeds ondervond. Want voor verreweg de meeste slavenhouders, en helaas ook voor verschillende autoriteiten, is de Zending een doorn in het oog geweest. De zendelingen stelden zich echter op dit standpunt, dat zij geen sociale hervormers waren, maar alleen predikers van het Evangelie.

Toen de slavernij tot het verleden ging behooren, stond de Zending weer voor nieuwe moeilijkheden, n.l. het in toom houden, het leiden en het organiseren van de vrijgelaten negers. Wonderlijk heeft God dien arbeid gezegend, waarvan de vrucht de reeds genoemde Creolenkerk is.

Met het werk onder de Boschnegers is het niet zoo gunstig gegaan, wat ook voor de hand ligt. Het heidendom zal dezen menschen dieper in het bloed dan den arbeiders op de plantages. Ook waren zij veel moeilijker te bereiken in de dichte wouden. Het gelukte, om verscheidene van hen naar de grenzen der bewoonde wereld te trekken, zoodat de stammen, wonende aan de twee Westelijke rivieren, de Coppename en de Saracca, gekerstend kunnen worden geacht; van de Boschnegers, die aan de andere rivieren wonen, is niet meer dan een vijfde gedoopt.

Van de Zending onder de Britsch-Indiërs zwijgen wij ditmaal, behalve dat wij herinneren aan de stichting van het bekende Kinderhuis, hetwelk van buitengewone beteekenis is geworden. Van deze meer dan 30.000 vreemdelingen is een tiende deel voor Christus gewonnen; dus er blijft nog Zendingswerk te over.

Wat den arbeid onder de Javanen betreft, deze heeft aan de Broeders een eigenaardige moeilijkheid gegeven. Immers, de eigenlijke bestemming van de Herrnhutters-Zending is, het Evangelie aan zeer laag staande volken te brengen, zooals Negers, Eskimo's, Hottentotten, enz. Maar vielen de Javanen daar niet buiten? Op een Zendingsconferentie te Den Haag in 1902 betoogde dan ook de leider van de Zending in Suriname, dat een Nederlandsch Zendingsgenootschap de Zending onder de Javanen in Suriname ter hand moest nemen. Dit is echter tot dusver niet geschied. En toen hebben de Broeders gedaan, wat toch eigenlijk onze roeping is. Het resultaat van dezen arbeid is in enkele woorden te zeggen: over het algemeen hebben de Javanen het Evangelie afgewezen!

Men voelt den ernst van deze laatste opmerking, als men bedenkt, dat Suriname in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid een land zal zijn met een overwegend Javaansche bevolking. En menselijk gesproken hangt het lot van Suriname voor een groot deel af van de vraag, of het mogelijk zal zijn in de eerstvolgende jaren de Christianisering van deze Immigranten afdoende aan te vatten.

Maar wij moeten eindigen. Wij konden slechts hier en daar een greep doen; de bedoeling van dit artikel is evenwel, om op te wekken tot het aanschaffen van het boek „Ons Suriname”, geschreven door den Zendingsdirecteur Steinberg, dat als deel VI verschenen is in de serie „Onze Zendingsvelden”, van welk boek wij in dit blad een korte recensie gaven. Bovendien willen wij er door herinneren aan de roeping ook van de Gereformeerden, om het werk der Herrnhutters in Suriname met hun sympathie, gebed en gaven te steunen.

J. D. W.

Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevrouw Bosboom-Toussaint.

Een scherp duel.

Doctor Elbertus Leoninus, Kanselier van Gelderland, en Gideon Florensz zijn in de werken van Mevrouw Bosboom-Toussaint twee scherp geteekende figuren. Van geheel tegenovergesteld type. Gideon is te karakteriseeren als de man der ware religie, de Kanselier als een man der zedekunde. Hiermede is de casuspositie dezer beide mannen gegeven, alsook de voortdurende worsteling, die tusschen hen beiden plaats heeft. Bij nauwe verwantschap is er tegelijk een diepe kloof, die ondanks alle pogingen om elkander te naderen niet

kan worden weggenomen, veeleer zich al meer verdiept.

De Kanselier had „een zestigjarig leven achter zich van de reinste zedelijkheid en van de hoogste krachtsinspanning en van de zeldzaamste zelfbeheersching bij het vervullen van groote plichten”. Gideon „noster doctissimus Florentius” als Marnix van St. Aldegonde hem noemde, was een jonkman in de lente van het leven, nog meer dan vanwege zijn uitgebreide kennis, om zijn „singuliere vroomheid” lief te hebben en te prijzen.

Er bestond tusschen hen allereerst een natuurlijke betrekking. De Kanselier was Gideons pleegvader en voogd. Doch vooral bestond tusschen hen een diepere, geestelijke verwantschap, door Mevrouw Bosboom treffend geteekend in de uitdrukking: „de zoon zijner ziel”. Hij was de hoop en de trots van Leoninus. Op Gideons toekomst had hij verwachtingen gebouwd voor zijn grijsheid, zóó, als hij op geen zijner eigene zonen had gevestigd. Zijn samenwerking, den bijstand van zijn helder oordeel, van zijn veelzijdige kennis, waren als de bondgenooten, die hij zich meende verzekerd te hebben voor den kwaden tijd. Gideon zou naast hem gaan, zoo hoopte hij, totdat hij hem zijn plaats kon doen innemen; zoo zou hij zichzelf niet overleven, maar herleven in dien waardigen opvolger, die het vaderland zou liefhebben en dienen als hij zelf. Tegenover die zeer nauwe betrekking tusschen hen beiden stond echter een groote, innerlijke verwijdering. Deze doet den Kanselier misnoegd vragen: „En nu, wat was er van die hope geworden?” De jonkman had niets willen dienen dan de kerk, een zaak die de Kanselier bijna een schadelijke, of ten minste een nuttelooze achtte; hij had hem den medebroeder zien worden van die kerkdienaren, die op allerlei wijze het reeds zoo moeilijk Staatsbestuur nog meer bemoeilijkten door het opwerpen van nodelige en onvoorzichtige vraagstukken, die in zijn oog zoowel ijdel als vermetel schenen.

En Gideon stond nu aan hunne zijde, had hij meer dan ééne gelegenheid getoond te wenschen, wat zij wenschten; voor te staan, wat zij voorstonden, al had hij nooit eenigen onwilligen of zelfs aanmatigenden stap, door hen gedaan, gebillikt of nagetreden. Ook was de smart over die teleurstelling zóó groot geweest, dat zij de mate zijner gewone lankmoedigheid was te boven gegaan en er een geheime verbittering in zijn ziel was ingeslopen, die zich somwijlen uitdrukte in een woord of in een blik, ondanks zijn groote liefde voor den jongen man, ondanks zijn hooge waardeering, of eigenlijk juist daarom; hoemeer hij voelde, wat hij in hem verloren had, hoe meer de spijt daarover zich gelden deed, en zoo gleet er soms een zijdelingsch verwijt over zijn lippen, te midden van de uitdrukking eener vaderlijke teederheid. Gideon voelde het, hij vergiste zich niet in de oorzaken dezer verwijdering en het was hem tot groote droefheid, want hij wist, dat hij ze niet kon wegnemen.

De grondoorzaak lag te diep, hij gevoelde, dat er meer was dan de teleurstelling van den Staatsman, van den pleegvader; het was de innerlijke vijandschap van den wijsgeer tegen het stellig Christelijk beginsel, dat Gideon tot de keuze van zijn stand had geleid, het was de vijandschap van den deïst tegen den geloovige, die het Evangelie als Goddelijke Openbaring heeft aangenomen, het was de vijandschap van den strengen en fieren moralist tegen de verootmoediging van de leer des kruises.

Dat die pleegzoon een zóó bepaalde keuze had gedaan voor een vorm van eeredienst; dat hij zijn leven en al zijn krachten wilde wijden om haar voor te staan, terwijl Leoninus, die de hevigste stormen van religietwist had doorleefd, als éénig resultaat van zijn ervaringen en beschouwingen besliste, „dat, daar men niet weten kon hoe de Godheid wilde gediend zijn, men dit punt aan de Opperste Wijsheid en de Engelen moest overlaten”, zonder van zijn zijde verder moeite te doen om te onderzoeken, of het die Opperste Wijsheid ook kon behaagd hebben, om zich van harer waardige middelen te bedienen, om voor Zijn schepselen die onzekerheid op te lossen — hier lag de groote kloof en zij was door Gideon niet aan te vullen. Een, machtiger dan hij moest dit omkeering werken en zou het eeniglijk vermogen.

Als men deze twee persoonlijkheden naast elkander stelt, dan verstaat men, dat alles Gideon van zulke proefneming moest terughouden. Hij, — die van zijn eerste kindsheid af had geleerd, de oogen met vertrouwen, met eerbied op te heffen naar die hooge, achtbare gestalte, die opgevoed was in de liefde en de vrees voor dien man, hij zou tot hem gaan en zeggen: „dat, wat gij in uw hart hebt jegens mij, is zonde, is niet een tegenzin tegen eenige kerkelijken, niet de tegenzin tegen een stand of een geloofsvorm, maar het is een innerlijke afkeer van God, Dien ge niet kent, van Wien ge u eigenwillig gescheiden vindt, omdat gij Hem niet kennen wilt in Christus, Zijnen Zoon, door Wien men eeniglijk tot Hem komt”. Neen, voorwaar! zoo noodig het was, dat die waarheid hem eenmaal ter oore kwam, zoo ijdel zou het geweest zijn, indien Gideon den onverstandigen ijver had gehad, haar uit te spreken.

Eens had hij den strijd met den Kanselier moe-

ten was
involgen
al den
geloof
hem al
en goed
zere, di
wanhoop
leeraar
den Kan
kon zijn
zoo diep
die innt
als uille
aangaan
maar
waarvoor
schrikte,
stond al
kweitsen
hier nie
Zoo v
vraag v
waardel
deon pij
om dan
Maar of
hij ande
Wannee
den geko

In „De
iets over
Weekblad
mans:

„De
wetensc
niet me
lijke bi
nisme.
De b
tijd me
wetensc
de oud
Heilige
woord
mond v
nood en
Hierteg
volgende

Bij h
zich w
mige v
van al
rijkste
Zeker
niet vre
heeft d
het Chr
komen;
publice
dreden
aan het
een bed
de ethi
den in
staande
geworpe
aan een
en het t
dat dat
Testame
Als de
met wet
om bero
graag te
de uitko
schap e
zooveel
Azis en
Evangel

Ons bla
merkingen
Dit verhin
zegt, een s
zijn vluch
conflicten
dat men, z
stellende, l
iets anders
er tusschen
zijn; dat d
lijk geopen
van zuiver
het gaat d
eenstemmi
te stellen
Maar het
angst, „ge
schappelijk
met één s